

РОЗДІЛ 2 СЛОВО У ПЕРМАНЕНТНІЙ ДИНАМІЦІ

2.1. Основні типи змін у лексико-семантичній системі української мови

Мова змінюється, реагуючи на всі зрушення у суспільстві та в мовній свідомості її носіїв. У сфері лексики динамічні процеси особливо виразні. Вивчення специфіки розвитку словникового складу в різні історичні періоди залишається одним із найактуальніших напрямів лінгвістичних досліджень. Наприклад, лексико-семантичні процеси в українській літературній мові студіювали В. Жайворонок, О. Муромцева, Л. Мацько, С. Єрмоленко, О. Тараненко, К. Ленець, Н. Клименко, І. Кочан, Є. Карпіловська, О. Стишов, Т. Коць, Д. Мазурик, М. Навальна, Л. Кислюк та ін. Те, що увагу дослідників мовної динаміки передусім привертають зміни в номінаційному корпусі мови, цілком очікувано. «Саме він становить той складник системи мови, який найоперативніше «реагує» на зміни в суспільному житті, на соціодинаміку, виявляє лінгводинаміку як спектри нових чи змінених (оновлених) номінаційних одиниць різного походження, формально-семантичної будови, з різними функціонально-стильовими і стилістичними (комунікативно-прагматичними) характеристиками. Крім того, саме одиниці лексикону становлять те осердя, у якому сходяться всі можливі у мові зміни, оскільки саме номінативні одиниці створюють ґрунт для інших складників мовної діяльності спільноти: предикації, або ж творення суджень, та оцінки, вияву мовної експресії, ставлення мовця до висловлюваного, його різних інтенцій» [ВСЗРУМ 2017, с. 7–8]. Хоча науковий доробок українських мовознавців, у якому висвітлено особливості трансформації лексико-семантичної системи, вагомий, усе ж відсутні чіткі класифікації, типові моделі основних змін у словниковому складі літературної мови.

Таку ситуацію можна пояснити цілим рядом причин. По-перше, зміни у лексико-семантичній системі настільки різноманітні, що їх важко підпорядкувати певній класифікації. По-друге, одні і ті ж

процеси названо мовознавцями неоднаково (інколи існує досить великий перелік номінацій). По-третє, врахування системних зв'язків між лексичними одиницями (внутрішньослівних, парадигматичних, асоціативно-дериваційних) ускладнює і так непросту ситуацію. По-четверте, поєднання лексико-семантичних процесів зі стилістичними додає нових труднощів у формуванні типології змін. Наведений перелік причин далеко не повний. Актуальність систематизації основних типів змін у словниковому складі літературної мови визначається й тим, що класифікація лексико-семантичних процесів має першорядне значення для створення комп'ютерних програм різного типу, які відобразатимуть стан і статус лексичних норм літературної мови. Тому змодельюємо динаміку лексичних норм, зафіксованих у загальномовних словниках української мови, з комплексом лексикографічних параметрів (семантизацією, стилістичним маркуванням).

Під словниковим складом літературної мови розуміємо не механічну множину слів, властивих мові на відповідному етапі її функціонування як засобу спілкування, а упорядковану за певними закономірностями лексико-семантичну систему [СУЛІМ 1997, с. 101]. Її розвиток відбувається такими основними способами: 1) шляхом поповнення новими лексичними одиницями, 2) поступового звуження вживання, а згодом і виходу окремих номенів, що з певних причин виявились застарілими, 3) семантичної трансформації і 4) стилістичної транспозиції уже наявних слів.

До найважливіших способів поповнення (або ж оновлення) лексики належать: творення неологізмів на базі власних мовних ресурсів, запозичення слів і зворотів з інших мов та залучення лексичних елементів із периферійних ділянок мовної системи.

Зміна словника – цілком природний рух у мові. Нові реалії потребують своїх найменувань. Неологізм – це слово, а також його окреме значення, вислів, які з'явилися в мові на сучасному етапі її розвитку і новизна яких усвідомлюється мовцями (загальномовні неологізми) або були вжиті тільки в якомусь акті мовлення, тексті чи мові певного автора (стилістичні, або індивідуально-авторські, неологізми).

Термін «інновації» порівняно недавно увійшов у науковий обіг на позначення складного поняття, пов'язаного з динамікою лінгвальних процесів. Під лексичними інноваціями О. Стишов розуміє: 1) нові слова, зовсім не зафіксовані українськими словниками, 2) неологізми, які хоч і зафіксовані деякими найновішими лексикографічними джерелами, але ще не мають загальноприйнятого тлумачення, 3) лексичні одиниці, тлумачення яких у лексиконах було обмежене ідеологічними постулатами, 4) відроджені українські слова, що змінили свою стилістичну маркованість у зв'язку з динамічними процесами в лексиці сучасної української мови [Стишов 2003].

Неологізми можна охарактеризувати за різними параметрами. Передусім розрізняють за факторами, які спричинили їх утворення. Перший фактор, позамовний (екстралінгвальний) і найбільш сильний, – це поява у житті нових явищ і нових понять. Другий чинник – інтралінгвальний, який зумовлює оновлення уже наявних назв будь-яких явищ під впливом вимог до більшої точності, економності чи виразності, наприклад, *мобілка* замість *мобільний телефон*.

Серед неологізмів розмежовують одиниці двох статусів: лексичні і семантичні. До лексичних неологізмів відносимо слова, новизна яких виявляється перш за все у їх формі. Розглянемо інновації, які репрезентують різні сфери життєдіяльності людини кінця ХХ ст.: побут (*йогурт, гамбургер, слакси, памперси*), сферу медицини (*евтаназія, діанетика, гастроентерологія, акупунктура, гідроколонтерапія*), мистецтва (*андеграунд, трилер, ток-шоу, хіт*), спорту (*віндсерфінг, бобслей, кікбоксинг, армрестлінг*), галузь комп'ютерної техніки (*дисплей, файл, інтерфейс, біт, байт, вінчестер, принтер*).

На початку ХХІ ст. до активного вжитку увійшли такі неолексеми: *буккросинг* (англ. *bookcrossing* – книгообіг) – сучасний громадський рух, що полягає у безкоштовному обміні книгами, які людина залишає в спеціально обладнаному громадському місці (на зупинці транспорту, в парку, кав'ярні, магазині) для того, щоб інша людина могла взяти книгу, прочитати та, у свою чергу, повторити процес; *лайфхак* (англ. *life hack* – зріз (злам) життя) – коротка корисна порада, що дозволяє з найменшими зусиллями вирішити життєве або побутове завдання; рецепт, хитрість; *лоукост* (англ. *low cost* – низька вартість) –

авіакомпанії, які надають послуги повітряних перевезень пасажирів за значно нижчою вартістю, ніж традиційні авіалінії; *селфі* (англ. *selfie*; від англ. *self* – сам, само) – вид фотографії, автопортрет, зроблений за допомогою камери смартфона, фотоапарата чи веб-камери; *фррик* (англ. *freak* – потвора) – особа, яка вирізняється яскравим незвичайним зовнішнім виглядом і зухвалою, найчастіше епатажною поведінкою, має неординарний світогляд, що полягає у підкресленій відмові від соціальних стереотипів; *фрілансер* (англ. *freelancer* – вільний митець) – людина, яка виконує будь-яку роботу віддалено, сама шукає проекти, може одночасно працювати на декілька фірм.

Серед неологізмів велику частку складають лексеми зі сфери інтернет-комунікації: *бан* (англ. *ban* від лат. *ban* – забороняти) – обмеження прав користувача Інтернету як спосіб його покарання за неправомірні дії; *лайк* (англ. *like* – потяг, приязнь) – знак уподобання в соціальних мережах; *пост* (англ. *post* – запис) – опублікований текст із можливим додаванням фото-, відеоматеріалів чи географічної локації в соціальних мережах; *твіт* (англ. *tweet* – щебетати) – назва короткого повідомлення у соцмережі Twitter; *тролінг* (англ. *trolling* – риболовля способом витягання риби тралом) – розміщення в коментарях до поданих на веб-сайтах статей, а також у веб-форумах, чатах, соціальних мережах провокативних зауважень, оцінок із метою образити, принизити, висміяти автора, спричинити конфлікти між учасниками обговорення; *фішинг* (англ. *fishing* – рибальство) – інтернет-шахрайство, мета якого – виманювання в користувачів мережі персональних даних (паролів, логінів, ідентифікаційних номерів, номерів кредитних карт і т. ін.); *флейм* (англ. *flame* – вогонь, полум'я) – підкреслено ворожий обмін думками і судженнями між віртуальними співбесідниками; запальна суперечка, яка містить особисті образи, словесна війна; *хакер* (англ. *hacker*, від *to hack* – рубати) – особа, яка вчиняє незаконне проникнення в чужі комп'ютерні мережі для отримання з них інформації; *хештег* (англ. *hashtag*, *hash* – символ ґратки) – слово або фраза, яким передуює символ «#»; використовується для маркування та подальшого пошуку тематичних записів у соціальних мережах.

Окремі слова мають досить точні хронологічні характеристики входу до лексику: як-от: *євро* «грошова одиниця

Європейського Союзу, запроваджена з 1998 р.» [СІС-2000-МШ, с. 211]; *біткоїн* (англ. *bitcoin*, від *bit* – мінімальна одиниця комп'ютерної пам'яті і *coin* – монета) «електронна валюта, концепт якої був озвучений 2008 року Сатосі Накамото» (<https://uk.wikipedia.org>).

Семантичні неологізми представлені новими значеннями, які розвиваються у словах, наявних у мові. Наприклад, нові значення, що з'явилися наприкінці ХХ ст.: *легіонер* «2) Переносно – у командних спортивних іграх гравець, який виступає за іншу (перважно зарубіжну) команду» [СІС-2000-МШ, с. 319], *меню* «2) Список варіантів дій на екрані дисплея комп'ютера. 3) Перелік комп'ютерних програм та функцій» [СІС-2000-МШ, с. 351], *піратство* «2) Переносно – форма порушення авторського права щодо літературних творів, аудіо- та відеопродукції, комп'ютерних програм» [СІС-2000-МШ, с. 440]. На початку ХХІ ст. виникли такі неосеманти: *вірусний* «такий, що швидко поширюється через Інтернет», *небожитель* «людина з політичної еліти», *пакет* «комплект документів», *формат* «який відповідає стандартам, прийнятий (про літературу, музику та ін.)». Окремі неосеманти уже фіксує 20-томний академічний тлумачний словник української мови, як-от: *кіборг* «перен. Воїн, що відрізняється винятковою стійкістю, відвагою, готовністю до самопожертви і т. ін.»: *Українські захисники аеропорту стали відомими як кіборги наприкінці вересня 2014 року* (з наук.-попул. літ.); *В Інтернеті з'явилося відео евакуації поранених кіборгів із аеропорту Донецька* (із журн.); *У Кіровограді героїв, яких ворог за незламність прозвав кіборгами, чекали до третьої ночі сотні людей* (з газ.) (<http://services.ulif.org.ua>).

Завдяки словотворенню мова постійно підтримує феноменальну здатність забезпечувати широкі комунікативні потреби суспільства. За нашими спостереженнями, серед неологізмів, уведених у реєстри лексикографічних праць, переважають складні слова. На першому місці стоїть процес утворення нових слів на основі словотворчих можливостей, закладених у самій мові. Ці можливості реалізуються постійно, але з різним ступенем інтенсивності.

При творенні нових слів простежуємо високу активність префікса *нео-* зі значенням відновлення, продовження: *необільшовизм*, *неодарвінізм*, *неоімперський*, *неокомунізм*, *неомодернізм*, *неоренесанс*,

неототалітарний; префікса *суб-*, що означає розміщення під чимось чи біля чогось, підпорядкованість. За допомогою цього форманта утворені слова, що стосуються різних сфер: *субантарктичний*, *субарктичний*, *субтропіки* (географії), *субдомінанта* (музики), *субкортикальний* (фізіології), *суборенда* (економіки), *суборбітальний* (космічної сфери).

Українська соборна мова ставить до нової лексики ряд вимог. На думку С. Караванського, така лексика 1) має бути зрозумілою, 2) має легко вимовлятися і не бути довжелезною (динозавруватою), 3) має базуватися на українських коренях, 4) має творитися на підставі українського словотвору, 5) не має усувати з ужитку наявних українських форм (іншомовні – може), 6) не мусить нести в собі небажаного підтексту [Караванський 1994, с. 146].

Важливим чинником мовного розвитку слугують міжмовні контакти – один із способів збагачення словникового фонду. Запозичуючи іншомовну лексику, мова, таким чином, отримує додаткове джерело розвитку власної лексичної бази. Проте існує і негативний аспект такого явища – надмірне захоплення мовними запозиченнями призводить до засмічення рідної мови.

Терміни «запозичені слова» та «іншомовні слова» науковці диференціюють [Ткаченко 2000₁; Ткаченко 2000₂]. Запозичені слова тлумачать як такі, що цілком засвоєні мовою, яка їх запозичила. Вони не сприймаються мовцями як чужорідний елемент і не потребують пояснень щодо форми і значення. Тому зафіксовані у загальномовних словниках разом із питомою лексикою. Іншомовні слова – слова з інших мов, які, на відміну від запозичених слів, не засвоєні повністю мовою, що їх запозичила, усвідомлюються мовцями як чужорідні й зберігають ознаки свого походження. Це виявляється як у їхній формі, так і семантиці. Через те, що засвоєння мовою іншомовних слів – процес перманентний, часто важко провести межу між словами іншомовними і словами запозиченими.

У науково-популярній розвідці «Секрети української мови» С. Караванський ставить питання, чи можна обійтися без запозичень. І тут же висловлює свої міркування щодо цього процесу: «Українська мова може й мусить запозичати слова з інших мов. Але такі запозичення не повинні бути єдиним і виключним джерелом

збагачення лексики. Мова має розвивати свої внутрішні словотворчі можливості. Інакше вона перестане бути самовистачальною мовою, стає мовою-сателітом, приреченою кінець-кінцем на зникнення» [Караванський 1994, с. 147].

У монографії «Мовна картина світу. Взаємодія мов» В. Сімонок зазначає, що в українській мові близько 2000 слів, запозичених із французької мови. Із них 96% – це іменники, 2,5% – прикметники, 1% – дієслова, 0,5% – прислівники [Сімонок 1998, с. 139].

Через те, що наприкінці ХХ ст. становище України на міжнародній арені змінилось, помітно інтенсифікується проникнення іншомовних слів, передусім англіцизмів, в українську мову. Асиміляція іншомовної лексики відбувається практично у будь-якій сфері діяльності людини. Але найбільш виразно цей процес виявляється в інтернет-комунікації, у засобах мас-медіа, науці, спорті. В. Сімонок виокремлює кілька етапів адаптації запозиченого елемента у мовній системі, яка прийняла його: 1) передавання іншомовного слова фонетичними і графічними засобами мови, яка запозичає; 2) уведення його до граматичних парадигм і категорій; 3) фонетична видозміна (асиміляція); 4) виникнення похідних; 5) семантичне пристосування (асиміляція); б) широта і постійність уживання. Слово засвоєне остаточно, якщо воно вростає у дійсність, втрачає ознаки іншомовного походження [Сімонок 1998, с. 108].

У середині ХХ ст. П. Ковалів у розвідці «Чистота і правильність української літературної мови», виданої у Мюнхені, зазначає: «...зовнішні впливи на нашу мову були, є й будуть, але з ними треба вести рішучу боротьбу, якщо вони виходять за межі дозволеного міжнаціональними культурними зв'язками» [Ковалів 1946, с. 3]. Наприкінці ХХ ст. аналогічну позицію займає С. Федорець у статті «Мовні новоутворення: запозичення чи засмічення?», де розглядає проблему «засилля» іншомовних слів (*дилер, маркетинг, холдинг, траст*) у рекламних текстах: «...в українській мові є свої власні відповідники для цих слів і вживання неологізмів не є доречним. Адже вони тільки засмічують мову, бо значення власних слів відомі всім носіям мови, навіть і далеким від сфери економіки, натомість як значення запозичень відоме тільки вузькому колу фахівців» [Федорець 2000, с. 105].

Отже, потрібно дотримуватися паритетного співвідношення норми рідної мови та іншомовного запозичення. Почуття міри та уміння користуватися питомими мовними ресурсами повинно стати вирішальним при виборі варіантів, які конкурують між собою.

Серед способів оновлення словникового складу літературної мови «найнепомітнішим», на перший погляд, є процеси залучення лексичних елементів із периферійних ділянок мовної системи. Можливо, через те, що досі немає комплексного монографічного дослідження усіх напрямків взаємодії ядра і периферії. Наприклад, соборна українська літературна мова і сьогодні поповнюється все новими й новими виразами і формами, почерпнутими з діалектних джерел. Аналіз статусу діалектизмів у лексико-семантичній системі літературної мови повинен поєднувати різні підходи: характеристику діалектизмів із погляду ступеня освоєння у літературній мові, за географічною проекцією і за належністю до вузких чи ширших лінгвогеографічних утворень (говірок, говорів, наріч). Як бачимо, параметрів для адекватної характеристики діалектизма немало. Вивчення процесів залучення лексем із периферії мовної системи ускладнюється тим, що зміна статусу слова супроводжується і трансформацією його стилістичних характеристик (а це суттєво для кодифікації лексичної одиниці).

Водночас із поповненням літературної мови новотворами і запозиченими словами відбувається зворотний, проте не менш важливий для розвитку національної мови процес архаїзації лексичних одиниць. Для визначення міри актуальності чи неактуальності (застарілості) слова необхідна певна точка відліку. Розмежують слова, які відносяться сьогодні до пасивного складу мови, і слова цілком застарілі [Кузнецова 1989, с. 159]. До першого типу належать лексеми, що мало або зовсім не вживаються у мовленні, проте їх значення широко відоме усім освіченим мовцям (*кіш, війт, жовтеня*). Повні архаїзми невживані і незрозумілі без тлумачення словників, які відображають давніші періоди розвитку мови, як-от: *дат* «количество молочныхъ продуктовъ, даваемыхъ собственникомъ **ПОЛОНИНИ** хозяевамъ пасущагося на ней скота» [СГ, I, с. 359].

Друга ознака, що характеризує архаїзацію, – причини, які її зумовлюють. У такому лінгвістичному ракурсі розмежують

історизми (або матеріальні архаїзми) і власне архаїзми. Зазвичай архаїзація відбувається дуже повільно. Аналіз словникових статей різних лексикографічних видань дає змогу простежити поетапність аутування окремих лексичних одиниць (або ж окремих ЛСВ слова) з мовного обігу. Для параметризації процесу архаїзації пропонуємо ввести ще одну лексикографічну характеристику слова – останню фіксацію лексеми у словнику. Так, шляхом порівняння кодифікаційних реєстрів відібраних для аналізу словників встановили місце останньої репрезентації конкретних лексем: *єднус* «заст. Дукач» [СУМ, II, с. 497], *хрунь* «діал. 1. лайл. Свиня; // перен. Груба, підла людина... 2. заст. В Галичині – виборець, який продавав свій голос» [СУМ, XI, с. 157] та ін.

Розвиток лексико-семантичної системи в діячронії пов'язаний головним чином зі зміною стану компонентів і залежить, зокрема, від семантичного обсягу слів у різні історичні періоди. Лексикографічні праці підсумовують семантичний обсяг слів на певному етапі і стають основою для формулювання нових ЛСВ або для уточнення чи перебудови семантичної структури слів у подальшій кодифікаційній практиці.

Зіставлення тлумачення слів у лексикографічних працях різних часових зрізів дало підставу для виокремлення п'яти основних типів семантичної трансформації слова, таких як: семантичні зміни у словах з однаковою кількістю значень; розширення семантичної структури слова; звуження семантичної структури слова; процеси утворення і зникнення омонімії; комплексні якісні модифікації значення слова.

У випадках, коли лексична одиниця не змінює загальної кількості значень або ж залишається моносемічною, у семантичній структурі слова чи окремого ЛСВ простежили кілька видів змін: поглиблення тлумачення; узагальнення значення; модифікацію значення; зміну позиції трактування значення у словниковій статті, висунення інших значень на роль основного. Наприклад, модифікації значення зазнало слово *грудень*. Ця лексична одиниця з архісемою «назва місяця» зберегла родове значення, а змінила видове. У СГ слово маніфестоване зі значенням «ноябрь» [СГ, I, с. 332]. У словниковій дефініції зауважується, що воно «употребляется въ этомъ значеніи здавна». Уживання лексеми підтверджується цитатою із «Повісті минулих літ».

З аналогічним семантичним наповненням слово зафіксоване і в інших лексикографічних працях, таких як «Словарь російсько-український» М. Уманця та А. Спілки, «Русско-малороссийский словарь» Е. Тимченка; у календарях «Рідного Краю» на 1907 рік, «Просвіти» на 1908 рік. Лише наприкінці словникової статті СГ вказано, що у галицьких календарях *грудень* – це «декабрь». У ХХ ст. утвердилося узвичаєне для наших сучасників значення. РУС-37 перекладає з російської мови *декабрь* як *грудень*, а СУМ подає таку семантизацію слова *грудень*: «Назва дванадцятого місяця календарного року» [СУМ, II, с. 179].

Наочному увиразненню динаміки змін у значеннєвому наповненні словникового складу сучасної української літературної мови сприяє запропонована нами система формул, моделей і схем трансформацій семантичної структури слів. Так, зміни семантичної структури слова *пасія* відбулись за моделлю «2 ЛСВ (СГ) → 2 ЛСВ (СУМ) → 1 ЛСВ» [СІС-2000-П, СІС-2000-МШ]. Слово латинського походження *пасія* (від лат. *passio* – страждання, пристрасть) у СГ зафіксоване із двома значеннями. У семантичній структурі слова перше місце посідає ЛСВ «*пассія, особое церковное служение...*», а друге – «*...раздражение*» [СГ, III, с. 99].

У СУМі семантичне наповнення слова *пасія* представлене таким чином: «1. *заст.* Любов, пристрасть. Як фаховий і незвичайно здібний слюсар-самоук, він попросту мав пасію до відчинювання замків (Фр.); // *розм.* Предмет кохання, пристрасті; коханий, кохана... 2. *діал.* Гнів» [СУМ, VI, с. 86]. Перша позиція відводиться ЛСВ (відсутньому у СГ), що репрезентований як архаїзована лексико-семантична одиниця (із позначкою *заст.*), і мікрозначенню із стилістичною позначкою *розм.* Перше значення слова *пасія* зі СГ уже належить до розряду семантичних елімінантів, оскільки СУМом не фіксується; друге значення кодифіковане як діалектне – із обмежувальною позначкою *діал.*

Наприкінці ХХ ст. лексикографічні праці маніфестують звуження семантичного обсягу слова, перетворення його на моносемічну одиницю: *пасія* «людина, яку пристрасно кохають, за якою упадають» [СІС-2000-П, с. 717]; «предмет кохання, пристрасті, жаги» [СІС-2000-МШ, с. 424]. Поетапність протікання семантичних трансформацій

слова *пасія* відображає формула «2 ЛСВ – 1 ЛСВ + 1 ЛСВ – 1 ЛСВ = 1 ЛСВ» і схема на рис. 2.1.

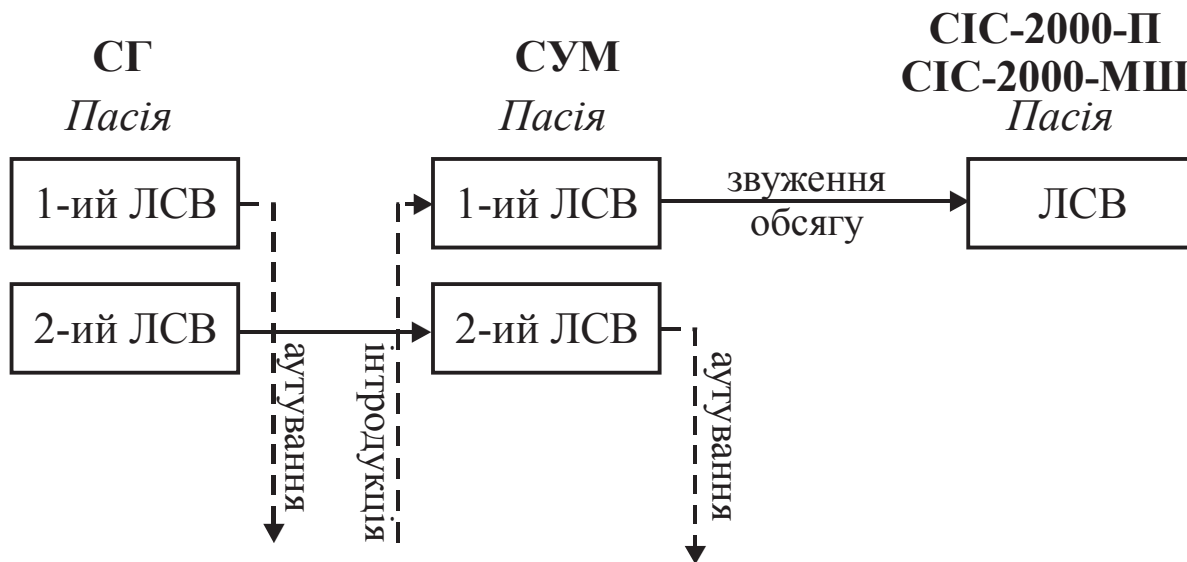

Рис. 2.1. Схема трансформацій семантичної структури слова *пасія*

У словниковому складі української літературної мови процес взаємодії зовнішніх чинників із внутрішніми закономірностями мовного розвитку інтенсивно виявляється не лише у збагаченні й оновленні лексики, але й у стилістичній транспозиції слів. Зміни стилістичного статусу слів української літературної мови відбуваються за такими напрямками, а саме: 1) нейтралізація стилістичного забарвлення слова чи ЛСВ, 2) розвиток стилістичного забарвлення слова чи ЛСВ і 3) перерозподіл між різними групами стилістично забарвленої лексики.

Діапазон стилістичних змін дуже широкий: активно проходять процеси термінологізації і детермінологізації лексики, зміни соціальних конотацій, переорієнтації номінацій, актуалізації та пасивізації лексико-семантичних засобів.

Кожен із названих процесів можна певним чином змодельовати. Наприклад, конотативні трансформації репрезентовані такими трьома тенденціями, як: 1) нейтралізація маркованої лексики (модель «– → 0»: *власник, підприємництво, комерція*; модель «+ → 0»: *перебудова, прискорення*); 2) розвиток конотативного забарвлення слів (модель «0 → –»: *гуртожиток, комуналка, казарма*; модель «0 → +»: *храм,*

вінчання, вівтар); 3) кардинальна (часто діаметрально протилежна) зміна конотативного статусу слів (модель «+ → -»: *сталінський, соцреалізм, атеїзм*; модель «- → +»: *національний, багатопартійність, дисидент*).

Лабільність нормативно-стилістичних меж і градацій загальнонародного слововживання неминує породжує суперечності в стилістичній оцінці словникових одиниць, особливо тих, які перебувають на дотичних ділянках різних шарів, розрядів і функціональних сфер. Часто простежується запізнена фіксація у лексикографічних працях уже сформованих стилістичних норм. Така неадекватність кодифікації реальній мовній практиці пояснюється широким діапазоном стилістичних характеристик лексем (не просто вибором із двох параметрів «нормативне явище – ненормативне явище»), більшою динамікою перебігу стилістичних процесів.

Загалом констатуємо, що лексико-семантичні процеси великою мірою детермінують стан української національної мови. Специфіка динаміки літературних норм, адекватність їх відображення у кодифікації, рівень функціонування норм є основою для структурно-історичної диференціації періодів історії літературної мови. Моделювання основних типів змін у словниковому складі – ефективний спосіб вивчення кодифікованих лексичних норм, має прикладне значення для дослідження різних літературних мов.

2.2. Інноваційні процеси в лексичному складі французької мови

Мова є динамічною системою, складним механізмом, що, з одного боку, перебуває у постійному русі, з іншого – зберігає ознаки стабільності та цілісності, будучи основним засобом комунікації. Очевидно, саме тому питання про мовну змінність, суть, чинники і тенденції мовної еволюції є та буде одним з центральних у лінгвістичній науці.

У сучасному лінгвосоціумі панує комунікативна свобода мовлення. Вона виявляється у рясноті інновацій, у наданні переваги нестандартним формам вираження думки, у розширенні нормативних меж мови, а інколи і у свідомому порушенні мовних норм. Інноваційні